

PROBLEMLƏRİ BAŞINDAN AŞAN DAĞ KƏNDİ

(əvvəli ötən saylarımızda)

Tircan bütün dövrlərdə tarixi məkan kimi tanınmışdır. İstər Şamaxı Qəzası tərkibində, istərsə də 1931-ci ildən İsmayılı rayon tərkibində olduğu müddətdə, Tircanlılar həmişə öz mərdlikləri, etimad və etibarlılıqlarına, milli-mənəvi dəyərlərinə görə seçilmişlər.

Köhnə Tircanda doğulub boya-başa çatmış nəslin, son nümayəndəsi olan, 105 il ömür sürmüş Sürmə bibi (Anamın dili ilə) (1884-1988) danışardı ki, Tircan Lahıç və Basqal tipində abad kəndlərdən biri olub. 1907-ci ildə sürüşən kənd, "aşağı meydan", "yuxarı meydan" adlanmaqla iki hissədən ibarət olub. Hər meydanın öz məscidi, öz hamamı, bulaqları, öz kürebəndi olub. Küçələri daşla döşənəkli olub. Şamaxı və qeyri yerlərdən Tircana tez-tez yad yerli qonaqlar gələrdilər. Demək olar, hər evdə xalca xanası vardı.

1837-ci ildə, Qafqaza sürgün edilən böyük rus şairi M.Y.Lermontov, Qafqaz xalqlarının adət-ənənələrini öyrənmək məqsədilə, İsmayıl Bəy Qutqaşenli ilə Samaxıya səfər edəndə, onları ilk olaraq Tircana yönəldilər.

Tircanlılar əziz qonaqları çox səmi qarşılayıblar. Evində gecələdikləri kənd hörmətli Abdulla kişi, qonaqların şərəfinə ziyafət təşkil edib. Ziyafətə dəvət olunmuş məşhur el sənətkarı Aşıq Oruc (qəssab Teymurun ulu babası), bütün gecəni "Aşıq Qərib" dastanını söyləyib, oxuyub. (Lermontov, gələcək "Aşıq Qərib" əsərinin mövzusu buradan götürüb) Şairə heybə, yun corab (şetəl) hədiyyə edilib, adına meyvə ağacı ekilib. Bir neçə ildən sonra bara düşmüş ağacın meyvəsini şairə çatdırmaq üçün Şamaxıya aparən çarvadarlar, Lermontovun dueldə öldürülməsi xəbəri ilə geri dönlər. Qədirbilən Tircanlılar, şairə qırx gün yas saxlayıblar.

1858-ci ildə, Bakıda, Xan qızı Natəvanla görüşmüş böyük fransız yazıçısı Aleksandr Düma da (ata), Tircanda

(Köhnə kənddə) olub. Belə ki, ölkəni səyahətə çıxan yazıçı, Şamaxıdan sonra, Maçaxı kəndinin cənubunda, "Poçt yeri" adlanan yerə, Girdimançayın nəğməli sahilində istirahətə gərdəkən, yolüstü Tircanda da dayanmış, çay içib, çörək yeyibmiş. (Bu məlumatı mənə, məktəb yoldaşım, əziz dostum, 83 yaşlı Rauf həkim deyib. Ona da atası Mustafa kişi öz babasından eşitdiyini söyləyibmiş).

1920-ci ildə devrilmiş Milli Hökumətimizin yaradıcılarından biri olan Məmməd Əmin Rəsulzadə, yaxın silahdaşı Abasqulu Kazımzadə ilə birlikdə, təqiblərdən uzaqlaşmaq məqsədi ilə, bir müddət Çuxuryurdda qalmışlar. Xilaskarımız Nuru Paşanın başçılıq etdiyi Qafqaz İslam Ordusunun bir qrup döyüşçüsünə bələdçilik edən Molla Kamil, M.Ə.Rəsulzadəni və silahdaşını əvvəlcə bir günlüyə Basqala, sonra isə Tircana aparmışdır. İki gün burada qaldıqdan sonra, onları Lahıca kimi müşaiyət etmişdir. (M.Ə.Rəsulzadə və silahdaşı, üç aydan sonra yerli sakin Əliabbasbəy Nəsrullabəy oğlu Səfərbəyov tərəfindən, burada bolşeviklərə satılıb).

Qələmindən çıxan poetik inciləri ilə, heç də Lermontov və Dümədan geri qalmayen Musa Yaqub da, üç il kimi Tircanda yaşayıb yaratmışdır. 1954-ci ildə, Göyçay Pedaqoji Texnikumunu bitirib, təyinatla Tircan kənd orta məktəbinə gələndə, Musa müəllimin 17-18 yaşları olardı. Yetim saxlamağa öyrəşmiş Anam, onu ailəməzə dördüncü uşaq kimi qəbul etdi. Biləndə ki, onun da atası müharibədən geri dönməyib, biz daha da doğmalaşdıq. Anam bizim paltarımızı yuyub yamaqda. onunkunu da yuyub yamaqda. Bir qazandan, bir süfrədən qidalıdıq. Yorfan-döşək azlıq edəndə, yaş fərquimiz 4 il olan Musa müəllimlə baş-ayaq yatdıq. "Pioner Baş Dəstə Rəhbəri" kimi pedaqoji fəaliyyətə başlayan Musa müəllimin çoxsaylı vorotniklərini (onları Anam almışdı Bakıdan, Musa müəllim üçün -12 ədəd) Anam hər gün yuyub ütüləyirdi, onları köhnə, müxtəlif rəngli yamaqlarla

yamanan, yeganə köynəyinə, səliqə ilə bənd edərdi. Çoxları Musa müəllimin köynəklərinin "çoxluğuna" həsəd aparardılar.

Tircan, yüksək savadlı, çoxlu kadr potensialına malikdir. Respublikanın nüfuzlu Universitetlərində və elm ocaqlarında kəndimizdən olan necə-neçə professorlar, neçə-neçə müxtəlif elmlər üzrə fəlsəfə doktorları çalışırlar.

Böyük qürur hissi ilə bildirirəm ki, kəndimizin yetişdirmələri arasında,

artıq neçə-neçə cəsur oğlanlarımız, GENERAL rütbəsinə yüksəliblər. Onların barələrində deyilən xoş sədalar, qulaqlarımıza çatdıqca, biz onlarla öyünürük və qürur hissi keçiririk. GENERAL balalarımızın hər birinə "Yaşıl İşiq" arzulayıyıq.

Yüksək ixtisaslı təhsilləri ilə, idarə və müəssisələrdə nüfuz sahiblərinə yüksəlmiş, kəndinin hörmətini qazanmış, qeyrətli oğlanlarımızı isə, saymaqla qurtarmaz.

Bu qədər potensial qüvvəyə malik olan bir kənd, yetim, kimsəsiz bir uşağa bənzəyir. Biganəliyimiz baş alıb gedir. Elə bu biganəliyin nəticəsidir ki, kəndin səsi heç rayon səviyyəsində də eşidilmir.

Bu qədər təhsilləri yetişdirən tarixi təhsil ocağımız, qədim daş novlu bulağımız "yiyə vay" deyə, öz əllərimizlə

özümüze sökdürüldü. Bütün millətlərin, kənd və şəhərlərin tarixi, onun dini abidələrinin, qəbristanlıqlarının qədimjiyi ilə ölçüldüyü halda, kəndimizdəki 110 yaşlı Cümə məscidi, Dövlət qeydiyyatına götürülməyib.

Ermənilərin uçura bilmədiyi məscidimiz, bu gün baxımsızlıqdan uçub dağılmaq üzrədir, həyatını ticarət üçün yad bir kəndliyə icarəyə veriblər. Bütün Tircanlılara utanc gətirən digər

Əziz həmkəndlilərim, həmişə olduğu kimi, gəlin, Ulu Öndərimiz Heydər Əliyev Cənablarının yenidən qurduğu müstəqilliyimiz dövründə də öz sözü-müzü deməyi bacaraq. Onun Layiqli Davamçısı İlham Əliyev Cənablarının ətrafında sıx birləşək, Onun vasitəsilə, kəndimizə sahib çıxaraq. Xeyrinə, şərəfinə yarayaq. Heç kəsə baş ucalıq getirməyən təkəbbürdən, lovgalıqdan əl çəkək.

Qaynayaq, qarışaq, Tircanımız naminə, bir can olaq. Necə ki, Lahıca. Basqala sahib çıxan ziyalıları, sakinləri kimi.

Ulularımızın ruhları xatirinə, bir xeyriyyə cəmiyyətində birləşək, kəndimizin şöhrətini özünə qaytaraq. Onların yanlarına üzü qara getməyək. Əlimizdən gələni əsirgəməyək. Kəndimizi turizm mərkəzi etmək üçün, əlimizdə hər cür əsas var.

Keçmiş adət və ənənələrimizdən təkə birisi toxunulmaz qalıbdır, o da harada olurlarsa olsunlar, dünyalarını dəyişənlərimizi, nəyin bahasına olursa olsun, kəndimizə gətirib, onu ətir qoxuyan torpağımızda, doğmalarının yanında dəfn edirik. Uluları ilə eyni qəbristanlıqda uyumaq səadəti, hər kəsə nəşib olan nemət deyil. Bu gün, bizim seyr edib, axirət dünyasına yola saldıığımız adamlar kimi, bizi də nə vaxtsa seyr edib yola salanlar olacaqdır. Bu, ilahinin danılmaz əmridir. "Axır dönüş Allaha tərəfdir" (Qurani-Kərim, Ali-İmran surəsi, 28-ci ayə). O vaxt bizim üçün qazılacaq əbədi evimiz, nifrətlə dolu girdab çuxuru yox, qucaq-qucaq duallarla dolu məzar sarayımız olsun. Cəsədlərimiz də çürüyüb torpağa dönəndə, qoy kəndimizin torpağı bir ovuc artsın.

Vaqif Məmmədov

Redaksiyadan: Yazıda qaldırılmış problemlərlə bağlı qarşı tərəfin də mövqeyini çap etməyə hazırıq.

